

Warszawa, dnia 20 grudnia 2022 r.

Komunikat 08/2022
interdyscyplinarnego zespołu doradczego ds. kryzysu klimatycznego
działającego przy Prezisie PAN

na temat drugiej części 6 Raportu Przeglądowego
Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu

Oddajemy w Państwa ręce polską wersję językową „Podsumowania dla Decydentów” wyników pracy Drugiej Grupy Roboczej - drugiej części 6 Raportu Przeglądowego Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (*ang.* IPCC – International Panel on Climate Change).

Niemal czterdziestostronicowy dokument w syntetyczny sposób podsumowuje najważniejsze ustalenia naukowe dotyczące podatności społeczeństw na obecną zmianę klimatu, a także sposoby i możliwości adaptacji do niej.

Raport podkreśla współzależność klimatu, ekosystemów i różnorodności biologicznej oraz systemów społeczno-gospodarczych, a także lepiej niż wcześniejsze raporty IPCC integruje wiedzę z zakresu nauk przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych. Oceny zagrożeń i ryzyk związanych z antropogeniczną zmianą klimatu, jak również adaptacji do tej zmiany, zostały dokonane w kontekście trendów zmian innych niż klimatyczne, takich jak utrata różnorodności biologicznej, niezrównoważona konsumpcja zasobów naturalnych, degradacja powierzchni łądów i ekosystemów, szybka urbanizacja, zmiany w strukturze demograficznej ludności, wzrost nierówności społecznych i ekonomicznych oraz pandemia.

Apelujemy o zapoznanie się z polską wersją dokumentu (Załącznik).

Wzywamy do uwzględnienia ustaleń nauki w działaniach adaptacyjnych do zmiany klimatu na wszystkich szczeblach - od gminnych, miejskich, powiatowych, wojewódzkich do ogólnokrajowych, a także do aktywnego włączania się decydentów w działania międzynarodowe.

Wzywamy władze każdego szczebla do ścisłej współpracy ze społecznościami, społeczeństwem obywatelskim, ośrodkami edukacyjnymi, naukowymi, mediami, inwestorami i biznesem, w celu przyspieszenia wdrażania zrównoważonych i skutecznych działań adaptacyjnych.

Najważniejsze wnioski zawarte w „Podsumowaniu dla Decydentów”

I. Obserwowane i przewidywane oddziaływania zmiany klimatu na systemy społeczno-gospodarcze i przyrodnicze oraz ryzyka z tym związane

1) Spowodowana przez człowieka zmiana klimatu, obejmująca częstsze i bardziej intensywne zjawiska ekstremalne, wywołała powszechne, niekorzystne skutki oraz związane z nimi straty i zniszczenia w systemach społecznych, ekonomicznych i przyrodzie, wykraczające poza te związane z naturalną zmiennością klimatu. Nieproporcjonalnie duże obciążenia dotyczą najbardziej narażone systemy i grupy ludzi we wszystkich sektorach i regionach na świecie. W niektórych przypadkach doszło do nieodwracalnych zmian, ponieważ systemy zostały wypchnięte poza granice ich zdolności do adaptacji.

2) Wrażliwość ekosystemów i społeczności na zmianę klimatu jest istotnie zróżnicowana. W przybliżeniu 3,3 do 3,6 mld ludzi żyje w warunkach silnie podatnych na zmianę klimatu. Duża część gatunków jest wrażliwa na zagrożenia związane ze zmianą klimatu. Część z nich wymarła pod wpływem zmiany klimatu lub zmienia swoje zasięgi. Społeczna i ekosystemowa wrażliwość są wzajemnie zależne. Różnorodność biologiczna jest też podstawą życia ludzi na Ziemi – wpływa np. na procesy glebotwórcze, obieg wody i wielu substancji w krajobrazie, na lokalne i globalne warunki klimatyczne a także na gospodarkę (dostępność materiałów, jakość wody, rybołówstwo i in.). Aktualnie realizowane wzorce nierównoważonego rozwoju powiększają stopień narażenia ekosystemów i ludzi na niebezpieczeństwa związane z klimatem.

3) Globalne ocieplenie, które osiągnie 1,5°C już w najbliższej przyszłości, spowoduje nieuniknione nasilenie się wielu niebezpieczeństw klimatycznych oraz liczne ryzyka dla ekosystemów i ludzi. Działania ograniczające globalne ocieplenie do poziomu jak najmniej wykraczającego ponad próg 1,5°C, znacznie zmniejszą prognozowane straty i szkody wynikające ze zmiany klimatu w porównaniu z wyższymi poziomami ocieplenia, lecz nie wyeliminują ich zupełnie.

4) Zagrożenia dla ekosystemów i systemów ludzkich będą zależnie od poziomu globalnego ocieplenia. Wielkość i tempo zmiany klimatu oraz związane z nią ryzyka silnie zależą od tempa działań mitygacyjnych, zmierzających do osiągnięcia neutralności klimatycznej, a także działań adaptacyjnych. Prognozowane straty i szkody rosną wraz z każdym przyrostem globalnego ocieplenia.

5) Zagrożenia związane ze zmianą klimatu i ich skutki stają się coraz bardziej złożone i trudne do opanowania. Liczne zagrożenia klimatyczne będą pojawiać się równolegle (np. powodzie i susze), a wiele ryzyk klimatycznych i pozaklimatycznych (np. wzrastające zaludnienie, degradacja krajobrazu, awarie czy niewydolność infrastruktur dostosowanych do przeszłych warunków) będzie wzajemnie na siebie wpływać, czego wynikiem będą zagrożenia złożone. Część działań podejmowanych w odpowiedzi na zmianę klimatu będzie skutkować nowymi zagrożeniami i ryzykami.

II. Działania adaptacyjne i uwarunkowania tych działań

1) Działania adaptacyjne do zmiany klimatu zmniejszają wrażliwość na czynniki klimatyczne i związane z nimi ryzyko. Istnieje wiele wykonalnych i efektywnych opcji adaptacyjnych, ale skuteczność ich wdrażania zależy od możliwości i skuteczności systemów zarządzania i procesów decyzyjnych.

2) Efektywność adaptacji, jeśli chodzi o redukcję ryzyk klimatycznych, będzie spadać wraz ze wzrostem ocieplenia. Zintegrowane, wielosektorowe rozwiązania, które uwzględniają

nierówności społeczne, pozwalają na różnicowanie reakcji w zależności od ryzyk klimatycznych oraz zwiększają wykonalność i skuteczność adaptacji.

3) Względne granice niektórych adaptacji w systemach ludzkich zostały osiągnięte, ale można je przekroczyć pod warunkiem pokonania szeregu ograniczeń, głównie finansowych, związanych z zarządzaniem, instytucjonalnych i politycznych. Niektóre ekosystemy osiągnęły bezwzględne granice adaptacji, czyli takie granice, po przekroczeniu których adaptacja nie jest już możliwa. Wraz z każdym przyrostem globalnego ocieplenia, straty i szkody będą rosły i kolejne systemy przyrodnicze i społeczno-gospodarcze będą osiągać względne i bezwzględne granice adaptacji.

4) Zaobserwowano postęp w planowaniu i wdrażaniu działań adaptacyjnych, co przyniosło wiele korzyści. Jednakże postęp działań adaptacyjnych nie jest jednorodny. Wiele inicjatyw traktuje priorytetowo bezpośrednią i krótkoterminową redukcję ryzyka, co zmniejsza szanse na przeprowadzenie adaptacji transformacyjnej. Adaptacja transformacyjna polega na wprowadzaniu zmian systemowych, które wzmocnią zdolność ekosystemów i społeczeństw do radzenia sobie z zagrożeniami w długiej perspektywie.

5) Rośnie liczba udokumentowanych przykładów niewłaściwie przeprowadzanej adaptacji, przez którą można wpaść w pułapki związane z podatnością na zmianę klimatu i wzrostem ryzyka klimatycznego. Niewłaściwej adaptacji można uniknąć poprzez elastyczne, wielosektorowe, inkluzywne i długofalowe planowanie oraz poprzez wdrażanie działań adaptacyjnych przynoszących jednocześnie korzyści wielu sektorom i systemom.

III. Rozwój odporny na zmianę klimatu

1) Wiedza na temat obserwowanych zagrożeń, prognozowanych ryzyk oraz ograniczeń w adaptacji pokazuje, że działania na rzecz rozwoju odpornego na zmianę klimatu na całym świecie są coraz bardziej pilne. Kompleksowe, efektywne i innowacyjne rozwiązania mogą uruchomić synergie i zmniejszyć kompromisy pomiędzy adaptacją a mitygacją, prowadząc do zrównoważonego rozwoju.

2) Rozwój odporny na zmianę klimatu jest możliwy, gdy rządy, społeczeństwo obywatelskie i sektor prywatny wybierają rozwój inkluzywny, w którym priorytetem jest redukcja ryzyka, równość i sprawiedliwość, podczas gdy procesy podejmowania decyzji, finansowanie i działania są zintegrowane na różnych szczeblach zarządzania, w różnych sektorach i ramach czasowych. Rozwój odporny na zmianę klimatu wymaga współpracy międzynarodowej oraz współpracy władz każdego szczebla ze społecznościami, społeczeństwem obywatelskim, ośrodkami edukacyjnymi, naukowymi i innymi instytucjami, mediami, inwestorami i biznesem.

3) Zachowanie bioróżnorodności i ekosystemów, ich ochrona i odtwarzanie, są kluczowymi elementami rozwoju odpornego na zmianę klimatu, szczególnie z powodu zagrożeń, jakie zmiana klimatu niesie dla nich i ich roli w adaptacji i mitygacji. Utrzymanie odporności, bioróżnorodności i usług ekosystemowych w skali globalnej zależy od skutecznej i sprawiedliwej ochrony około 30-50% powierzchni lądowej Ziemi, obszarów słodkowodnych i morskich, włączając w to ekosystemy obecnie zbliżone do naturalnych.

4) Nie ma żadnych wątpliwości, że zmiana klimatu już teraz zakłóca systemy społeczno-ekologiczne. Przeszłe i obecne trendy rozwojowe (historyczne emisje, wzrost gospodarczy oparty o nadmierną eksploatację zasobów przyrody i zmiana klimatu) nie sprzyjają realizacji

rozwoju odpornego na zmianę klimatu. Wybory społeczne i działania wdrażane w najbliższej dekadzie zdecydują o tym, w jakim stopniu nasz rozwój będzie dostosowywał się do zmiany klimatu. Jeśli aktualne emisje gazów cieplarnianych nie spadną gwałtownie, perspektywy rozwoju staną się coraz bardziej ograniczone.

Zachęcamy do zapoznania się z całym Podsumowaniem dla Decydentów.

Zapraszamy do skorzystania z powiązanego z raportem interaktywnego atlasu (<https://interactive-atlas.ipcc.ch/>), gdzie można zwizualizować zawarte w nim wnioski w kontekście Polski i jej otoczenia.

Załącznik: Polska wersja językowa „Podsumowania dla Decydentów” wyników pracy Drugiej Grupy Roboczej, drugiej części 6 Raportu Przeglądowego Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu